

Mahmut ESEN
Mülkiye Başmüfettişi

Sosyal Yardım ve Hizmet Faaliyetlerine Toplu Bakış

Özeti: Kamu idareleri ve özellikle vergi indirimlerinden yararlanan STK' larca; her yıl yaklaşık on beş milyon civarında dar gelirli ve muhtaç durumdaki vatandaşlarımıza yapılmakta olan, ülke sorunlarının kavranılması ve çözümlenmesinde özel bir öneme sahip, genel seçimlerde siyasal tercihlerin kullanılmasında etkili olduğu kanıksanmış, hemen herkesin bir şekilde fikir sahibi olduğu sosyal yardım ve hizmetler konusunda:

Ülke olarak ulaştığımız seviye, yapılan yardımların tür, miktar ve tutarları tespit edilmeye çalışılmış; bu tür yardımların tümünün, tek başvuru üzerine, kişi yerine aileyi esas alacak şekilde, merkezi (tek) veri tabanından sorgulanması suretiyle, bu amaçla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nca geliştirilmiş sosyal yardımlar bilgi sistemi veri tabanı üzerinden yapılmasında daha fazla gecikilmemesi; kamu idareleri arasında görev paylaşımı yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

I-Giriş

Sosyal devlet ilkesinin doğal bir sonucu olarak, kamu idareleri ve STK' lar tarafından, ülkemizdeki yoksul kesimlere yapılmakta olan sosyal yardımlar, her geçen yıl nitelik ve nicelik olarak artmaktadır. Kamu idarelerince yapılan sosyal yardım ve hizmetler; merkezi yönetim, SGK ve yerel yönetimlerin bütçelerinden karşılanmaktadır. Bazı istisnalar dışında bu yardımlar, tek elden değil, değişik kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yapılmaktadır.

Çok arzu edilmesine karşın sosyal yardımların; tek merkezden, kişi yerine aileyi esas alacak şekilde, tek başvuru üzerine, ortak veri tabanından yapılması uygulamasına henüz geçilememiştir. Bu yüzden muhtaç engelli ve yaşlılara yönelik yardım ve hizmetlerde, kömür başta olmak üzere aynı olarak dağıtılan yardımlarda, asker ailelerine yapılan yardımlarda, hatta merkezi yönetim tarafından üstlenilmiş ve GSS kapsamına alınmış kişilere yönelik verilen sağlık hizmetlerinde dahi mükerrerlikler görülebilmektedir.

Kamu idarelerince verilen sosyal yardım ve hizmetlere yönelik olarak, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında, ihtiyaca cevap verecek nitelikte görev paylaşımı düzenlemesi yoktur. Mevcut bazı paylaşım/iş bölümü düzenlemeleri de göz ardı edilebilmektedir.

Belirtilen nedenlerle, yardım ve hizmetlerin tümü hakkında somut bilgi sahibi olunması, makro ekonomik açıdan da değerlendirilebilmesi bağlamında yardımlar konusu, harcamaların yapıldığı bütçe türleri itibarıyla ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

II - Merkezi Yönetim Bütçesinden Yapılan Transfer Harcamaları

Merkezi yönetim bütçesinden bakanlıklar ve özel bütçeli idareler tarafından yapılmakta olan tüm sosyal yardım ve hizmet giderlerini toplu bir şe-

kilde görebilmek için 05 ekonomik kodunda yer alan cari transfer harcamalarına bakmak gerekmektedir. Zira bilindiği üzere transfer ödemeleri, sermaye birikimi hedeflemeyen ve cari nitelikli mal ve hizmet alımını finanse etmek amacıyla yapılan karşılıksız ödemeleri kapsamaktadır.

Bu incelememiz sırasında güncel bir veri olan, 2012 yılı merkezi yönetim bütçe gerçekleşme rakamları baz alınmıştır. 2012 yılı merkezi yönetim bütçesi birikimli (kümülatif) gerçekleştirmelerine göre bütçe giderleri toplamı 360,49 milyar TL'dir. Merkezi yönetim gider bütçesinin 129,26 milyar TL'sini transfer giderleri oluşturmaktadır. Cari transfer giderlerinin merkezi yönetim bütçesinde önemli bir paya (%35,9) sahip olduğu anlaşılmaktadır. Merkezi yönetim bütçesinden yapılan cari transfer harcamaları aşağıdaki tabloda özet olarak gösterilmiştir.

2012 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Cari Transfer Harcamaları Kümülatif Gerçekleşmeleriⁱ (Milyar TL)

S.No	05-CARİ TRANSFERLER	129.26
1	Görev Zararları KİT'ler ve Diğer Görev Zararları	3.91
2	Hazine Yardımları -SGK' ya Yapılan Yardımlar -Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri - Mahalli İdarelere Yapılan Hazine yardımları, (Denkleştirme ödeneği, İl Özel İda. görevli eski Köy.Hiz.Md. per. üc. ödemeleri, cadde ve sokak aydınlatma hizmetleri) -Diğer Hazine yardımları (DFİF/İhracat desteği)	1.76 63.68 2.39 2.34
3	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yardım (Siyasi partiler vb.)	0,92
4	Hane Halkına Yapılan Transferler (Okutulan öğrencilere burs, eğitim/ sağlık/yiyecek/barınma amaçlı giderler)	2.84
5	Tarımsal Destekleme Ödemeleri	7.55
6	Yurtdışına Yapılan Transferler (Kıbrıs/ Uluslar arası kuruluşlara katılım payları)	1.19
7	Hane Halkına yapılan Diğer Transferler (Ekonomi Bakanlığı teşvik ödemeleri, Kobi desteği, doğal afetten zarar gören çiftçilere yardım vb.)	5.42
8	Sosyal Amaçlı Transferler (SHÇEK ve diğer sosyal amaçlı yardımlar)	2.92
9	Gelirden Ayrılan Paylar - Mahalli idareler payları -Fon payları (SSDF/SYDTF vb.) -Gelirden Ayrılan Diğer Paylar (Eğitime katkı payı/TOKİ)	27.71 5.98 0,59

III - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bütçesinden Yapılan Sosyal Harcamalar (SYD Teşvik Fonundan Yapılanlar Dahil)

Merkezi yönetim kuruluşlarınca yapılmakta olan sosyal yardım ve hizmetler; 2011 yılında 633 Sayılı KHK'nin yürürlüğe girmesinden sonra, büyük ölçüde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında toplanmıştır. Bu nedenle merkezi yönetim bütçesinden muhtaç engelli ve yoksullara yapılan sosyal yardım ve hizmetler bu başlık altında incelenmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca, DPT'nin öncülüğünde, kamu idarelerince yoksul kişilere yapılacak sosyal yardım ve hizmetlerin, tek başvuru üzerine, kişi yerine aileyi esas alacak şekilde, merkezi (tek) veri tabanından sorgulanması suretiyle gerçek ihtiyaç sahiplerine yapılmasını, kaynakların rasyonel kullanımını ve etkin bir denetimini sağlamak üzere öngören iki adet proje (Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi/ Sosyal Yardım Bilgi Sistemi) gerçekleştirilmiştir.

Oluşturulmuş bu sistemler sayesinde kişisel veriler girildikten sonra bir düğmeye basılarak sosyal yardımlar yönünden 22 milyon vatandaşımızın ekonomik ve sosyal durumunu görmek olanaklı hale gelmiştir.ⁱⁱ

Ancak 633 sayılı KHK'de öngörülmüş olan Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası üzerinden sosyal yardımlar bilgi sistemi veri tabanı henüz oluşturulamamış; mevcut veri tabanlarındaki bilgiler, kamu kurum kuruluşları, mahalli idareler ile Kızılay vb. kuruluşların erişimlerine henüz açılmamıştır.

Merkezi veri sisteminin ortak kullanılmasına tarafların sıcak bakmadıkları, bu konuda yeterince istekli olmadıkları görülmektedir. Bu yüzden belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimler ve STK bütçelerinden yapılan yardımlarda; halâ, özel veri tabanları ve kendi geliştirdikleri yöntemler kullanılmaktadır. Bu suretle yardım alacak aile/kişilere ilave külfet (sorgulama) getirilmekte ve ek veri tabanı için kaynak kullanılmaktadır. Yapılan yardımlar merkezi veri sisteminde görülmeyeceği için mükerrer yardımlar önlenememektedir. Belirtilen nedenlerle, ülkemizde özellikle hizmet alımı suretiyle yapılan yardımların gerçek ihtiyaç sahibine verildiğini, kaynakların rasyonel dağıtıldığı, etkin denetim yapılabildiğini, hatta denetim olanağının bulunduğunu kabul etmek zordur.ⁱⁱⁱ

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı aracılığıyla, baz alınmış olan 2012 yılında yapılmış, belli başlı sosyal yardımların türü; bu yardımlardan yararlanan kişi/aile sayıları, harcanılmış kaynak miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

2012 Yılında ASPB Aracılığıyla Yapılmış Sosyal Yardımlar^{iv}

S. NO	YARDIMIN TÜRÜ	AYLIK MİKTARI (TL)	YARDIM ALAN TOP. KİŞİ SAYISI	HARCAMA TOPLAMI (MİLYON TL)
1	5510 s.k. 60/c md. Göre Genel Sağlık Sigortalısı Sayılanlar (eski yeşil kartlılar, 2022 s.k. kapsamında aylık alan yaşlı/özürlü vb.) İçin Bakanlık Bütçesinden GSS Prim Ödemeleri	(As.Üc.1/3 üze.) 35,46	12.272.658	4013,07
2	2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılmakta Olan Aylık Ödemeleri	-	1.228.355	2 911,19
	- Yaşlı (65 yaş üstü) Aylığı	121,76	668.351	1046,02
	- Bakıma Muhtaç Özürlü (%70 ve üzeri)	365,30	201.670	847,47
	- Özürlü (%40-%69)	243,53	298.617	848,56
	- Özürlü Yakını Aylığı (18 yaş altı)	243,53	59.517	167,88
3	2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Ek 7. Md. Uyarınca Muhtaç Engelliler İçin Yapılan Ödemeler ^v	(Net As.Üc.Üze.) 634 634,64 x 2x1.08	398.335 9.328	2898,94 128,95
	- Evde Bakım Hizmeti			
	- Özel Kuruluşta Bakım Hizmeti			
4	Ailelere Hizmetleri Karşılığında Yapılan	(9500 Gösterge Rak. Üze.)	49.461	199,15
	- Destek Hizmetleri Ödemeleri (Korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç kişilerin bakımı için)	272,04-612,09	1492	9,44
	- Koruyucu Aile Hizmetleri Ödemeleri	(409,16-1.038,61)		
5	Eğitim Yardımları	30-55	2.017.810	501,49
	- Şartlı Eğitim (Okula devam etmek koşulu ile öğrenci başına aylık olarak yapılan)		(x)	
	- Eğitim materyali, öğle yemeği, ücretsiz kitap, öğrenci taşıma ve iache vb. ^{vi}		-	751,65
6	Sağlık Yardımları	30	87.926 (x)	188,13
	- Şartlı Sağlık (0-6 yaş arası çocukları sağlık kontrolüne götürme koşulu ile çocuk başına yapılan)			
	- Diğer Şartlı Sağlık (Doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve düzenli kontrole gitmeleri koşulu ile hamile bayanlara yapılan)	70-30	25.665	2,7
7	Aile Destek Yardımları		1.995.468	131,37
	- Gıda (Ramazan ve Kurban bayramlarında yap.)		2,103.324	2,49
	- Yakacak [TKİ'den sağlanan 1.992.596 ton kömürün ihtiyacı sahibi ailelere dağıtım (nakliye) işi] ^{viii}			
	- Barınma (Evlerin bakım ve onarımı için aynı/nakdi yapılan)		5.372	50,24
8	Sosyal ve Özel Amaçlı Yardımlar	-	44.139	11,18
	- Aşevleri	-	10.957	36,65
	- Afet Destekleri/ Diğer Sosyal Yardımlar			
9	SYD Teşvik Fonu Kaynaklarından Yapılan Proje Destekleri ^{viii}	-	452.378	173,82
	(Gelir getirici, sosyal hizmet, süt sığırcılığı/damızlık koyun, toplum kalkınması, geçici istihdam vb. projeleri kapsamında kişi/aileye yapılan yardımlar)			
10	Özürlü İhtiyaç Yardımları		10	0,097
11	Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Sosyal Yardım	250	244.108	371,49

(x) Rakamlar dönem içerisinde yardımlardan en az bir defa faydalananların sayısını ifade etmektedir.

Sosyal güvenlik mevzuatında son yıllarda yapılmış iyileştirmeler sonucu, 2012 yılı ADNKS verilerine göre, sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan nüfus; er/erbaşlar ve 506 sayılı Kanunun Geçici 20. maddesi kapsamındaki banka vb. kuruluşların personeli için kurulmuş sandıklara tabi olanlar da dahil olmak üzere 860.649 kişiye (%1,31) kadar gerilemiştir.^{ix} GSS kapsamında değeri-

dirilmemekle birlikte, er/erbaşların tedavi/sağlık malzemesi ile ilaç giderlerinin merkezi yönetim bütçesinden karşılanıyor olması ve sözü edilen personel sandıklarının özel durumları da dikkate alındığında; sosyal güvenlik hizmetleri yönünden ülkemizin, gelişmiş bazı Batı ülkelerindeki standartların da üzerinde, bir seviyeye ulaştığı görülmektedir.

IV- SGK Bütçesinden Yapılan Sosyal Yardım Ve Hizmet Giderleri

Merkezi yönetim tarafından üstlenilmiş bazı sosyal yardım ve hizmetlerin yerine getirilmesi görevi kuruluş yasası ile Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiştir. Ayrıca, merkezi yönetim bazı sosyal görev giderlerini de SGK bütçesi üzerinden karşılamaktadır. Baz alınmış 2012 yılında SGK bütçesinden yapılmış harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

2012 Yılı SGK Bütçesinden Yapılan Harcamalar^x (Milyar TL)

S.No	SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNDAN HANE HALKINA YAPILAN FAYDA ÖDEMELERİ	157,15
1	Emekli Aylık Ödemeleri (Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Aylıkları)	106,15
2	Sağlık Giderleri (Tedavi, ilaç ve sağlık malzemesi giderleri ^{xi})	41,80
3	Diğer giderler (Ek ödemeler, emekli ikramiyesi, makam ve temsil/görev tazminatı, geçici iş görmezlik/emzirme/ evlenme/ cenaze vb. giderler)	9,2

V - Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığının Sosyal Yardım Ve Hizmet Giderleri

Yerel yönetimlerce yapılmakta olan sosyal yardım ve hizmet giderlerine ilişkin güvenilir ve toplu bir veriye ulaşılamamıştır. Üstelik yerel yönetimlerin farklı konumları itibarıyla bu tür verilerden anlamlı sonuçlar çıkarmanın kolay olmadığı düşünülmektedir.

Belirtilen nedenlerle, son yasal düzenlemelerden sonra, en önemli yerel yönetim birimi haline gelmiş olan büyükşehir belediyelerince, verilmekte olan sosyal yardım ve hizmetler konusunda somut bir bilgi edinilmesi bağlamında, yardımlar konusunda açık ara önde giden Ankara Büyükşehir Belediyesi bütçesinden yapılan yardım giderleri model olarak incelemeye alınmıştır.

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapılan sosyal yardım/hizmetlerin türü, ayrılan ödenek miktarları, yardımlardan yararlanan kişi/aile sayılarında, kısacası yardım konseptinde, 1997 yılından itibaren, kayda değer bir farklılık görülmemektedir.

Verilere ulaşma kolaylığı nedeniyle tarafımızdan model (baz) alınan 2010 yılında;^{xii} sosyal yardımlar bağlamında, güvenlik/temizlik vb. genel (cari) hizmet alımları dışında, ihtiyaç sahibi vatandaşlara doğrudan yapılacak yardımlar için özellik arz eden (22) adet mal ve hizmet

2010 YILI ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BÜTÇESİNDEN YAPILAN YARDIM GİDERLERİ^{xiv}

S. NO	YARDIMIN TÜRÜ	Yardım Alan Toplam Aile/Kişi Sayısı	Sözleşmelerin Top.Tutar. (Milyon TL)
1	Gıda ve Temizlik Malzemesi Alımı/Dağıtılması (x)	125.525 (265.000 paket)	38,407
2	Yakacak (Kömür) Alımı/Dağıtılması	85.000	37,145
3	Eğitim Yardımları - Çanta-kırtasiye - Giysi (Bot) - Kaban	40.000 40.000 40.000	0,599 0,795 -
4	Yiyecek Yardımları - 26 adet çadırdaki yemek verilmesi - 5 adet merkezden çorba verilmesi - Ekmek alımı/dağıtılması (x) - Balık (Hamsi)	327.803 543.711 46.432 (14.125. 960 adet) 39.000	1,151 0,358 8,870 - -
5	-Giysi Merkezinden Yardımlar -Eşya Yardımları	728 51	0,239 0,114
6	Yaşlılara Yönelik Evde Tem.Sağ.Bakım-On.Psk.Destek Hizmeti Alımı	31.484	3,225
7	Engellilere Yönelik Evde Tem.Sağ.Bakım-On.Psk.Destek Hizmeti Alımı	26.903	3,225
8	Engelli Okulları ve Adalet Güreş Spor Okulunda Kahvaltı, Öğle/Akşam Yemeği Verilmesi Hizmet Alımı	3.237	3,236
9	Şefkat Evlerindeki Vatandaşlara Yemek Verilmesi	8.453	1,664
10	Yapılacak Sosyal Yardımlar İçin Bilgi İşlem Destek Hizmeti Alımı	-	2,655
11	Rehberlik Danışma, Bilgilendirme ve Yönlendirme Hizmetleri Alımı	-	1,835

(x) Yardım malzemelerinin alımı ve dağıtılması işleri için iki ayrı ihale yapılmıştır.

alımları ihalesi yapılmıştır. Bu ihalelerin sözleşme tutarları toplamı (KDV hariç) 105.035.460 TL ye ulaşmaktadır. 2010 yılında Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı aracılığıyla yapılmış olan belli başlı sosyal yardımların türü, miktarları ve sözleşme tutarları aşağıda gösterilmiştir.

2011 yılında Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığına, sosyal yardımlarından yararlanmak için 37 yerleşim yerinden (ilçe/beldeden) toplam 174.579 kişi başvuruda bulunmuştur. Başvuruların %21.24' ü Altındağ ilçesindeki vatandaşlarımıza aittir. Aynı yıl yapılmış olan sosyal yardımların tutarı ise (KDV dahil) 108.125.615 TL'dir.^{xv} Ankara Büyükşehir Belediyesince sosyal yardım yapılacak kişilerle ilgili ayrı bir veri tabanı oluşturulması yoluna gidilmiştir. Bu amaçla bilgi işlem destek hizmetleri satın alındığı, 2010 yılını kapsayan dönemde için KDV hariç 2,65 milyon TL ödeme yapıldığı görülmüştür.^{xvi}

Diğer yandan Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin yanı sıra, büyükşehir sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri tarafından da kendi bütçe olanakları ile benzer yardım ve hizmetler verilmektedir.

Bu konuda, (-Mamak Belediyesinin 2009/159788 İKN'lu, 2010 yılını kapsayan, 5616 adet evde hasta muayene / bakımı için 280.000,00 TL sözleşme tutarlı hizmet alım ihalesi ve Çankaya Belediyesinin 2010/58675 İKN'lu, evde temizlik ve sağlık hizmeti verilmesinin de dahil olduğu, 632.730,00 TL sözleşme tutarlı sosyal destek alım ihalesi,) örnek olarak gösterilebilir.

Bu örneklerin istisna olmadığı, tüm büyükşehir belediyelerinde benzer uygulamanın olduğu bilinmektedir.

VI - STK Bütçelerinden Yapılan Yardımlar Harcamaları

Türkiye Kızılay Derneği vb. gibi tüm yurt düzeyinde sosyal yardım faaliyetlerinde bulunan kuruluşların yanı sıra, fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan ve kendilerine yapılan bağış ve yardımların maliyetleri 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun (40 ve 89'uncu maddeleri) uyarınca, kazançtan indirimine konu olan dernek ve vakıflar tarafından da, muhtaç ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara muhtelif sosyal yardım ve hizmetler verilmektedir. STK bütçelerinden yapılan yardımlara ilişkin merkezi bir kayıt sistemi olmadığı için yapılmış yardım ve sosyal hizmetlerin türü ve harcama tutarlarına ilişkin güvenilir bir veriye ulaşılamamıştır.

VII - Sonuç

Kamu idareleri ve sivil toplum örgütlerince, her yıl yaklaşık onbeş milyon civarında dar gelirli ve muhtaç durumdaki vatandaşlarımıza yapılmakta olan sosyal yardım ve hizmetlerin: Tek başvuru üzerine, kişi yerine aileyi esas alacak şekilde, merkezi (tek) veri tabanından sorgulanması suretiyle gerçek ihtiyaç sahiplerine yapılmasını, kaynakların rasyonel kullanımını, etkin bir denetimini, hesap verilebilirliği, yardımların -büyük ölçüde- siyasi malzeme, reklam/istismar aracı olmaktan çıkarılmasını öngören, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasına dayanan sosyal yardımlar bilgi sistemi veri tabanı üzerinden yapılmasına daha fazla gecikilmeden başlanması;

Yardım ve hizmetlerin nitelikleri dikkate alınarak merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında dengeli bir görev paylaşımına gidilmesi, benzer bir uygulamanın özel kurumları nedeniyle büyükşehir belediyesi ile bağlı ilçe belediyeleri arasında da gerçekleştirilmesi, hizmetlerin vatandaşa en yakın yönetim birimlerince verilmesinin tercih edilmesi gerekmektedir.

ⁱ Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü Merkezi Yönetim Mali İstatistikleri Bülteni, Aralık 2012'de (<https://portal.muhasabat.gov.tr/mgmportal>) yer alan verilerden derlenmiştir.

ⁱⁱ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı F. Şahin'in açıklamaları, (17.01.2013 günlü Milliyet gazetesi, Ankara eki, s.4)

ⁱⁱⁱ Mahmut ESEN, "Engellilere Yapılan Sosyal Yardım ve Hizmetler, Karşılaşılan Bazı Sorunlar", İdarecinin Sesi Dergisi, Sayı 154, (Ocak-Şubat 2013), ss 77-79, www.tid.web.tr/or-tak_icerik/tid...

^{iv} "ASPB 2012 Yılı Faaliyet Raporu" (<http://www.aile.gov.tr/tr/25718/>) ve "ASPB 2012 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni" (http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/Node/11873/files/SYGM_2012.pdf) yer alan verilerden derlenmiştir. Rakamlarda çelişki halinde daha sonra hazırlanmış olması nedeniyle " Faaliyet Raporu" verileri esas alınmıştır.

^v 2014 Yılı Bütçe Gerekçesi s. 260. (<http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/7867,sagliksosyalguy2014pdf.pdf?0>) (Daha ayrıntılı/net bilgiler içermesi nedeniyle bu bölümdeki rakamlar 2014 Yılı Bütçe Gerekçesinden alınmıştır.)

^{vi} Bazı eğitim yardımları (ücretsiz ders kitabı dağıtımı, engellilere destek eğitimi) giderleri Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden karşılanmaktadır.

^{vii} ASPB tarafından cevaplandırılmış olan 6/2909 sayılı soru önergesinde yer alan Ankara piyasa satış fiyatları (476,68 TL) üzerinden yapılmış bir hesaplama göre TKİ'den sağlanan kömürün toplam tutarı 970,84 milyon TL'dir.

^{viii} Yardım alan/dağıtılan vatandaşlarımızın sürdürülebilir gelir elde etmeleri, üretken hale gelmelerini sağlayabilmek amacıyla yapılan bu tür yardımların, sosyal yardımların tümü içerisindeki payının sembolik sayılabilecek kadar düşük kaldığı görülmektedir.

^{ix} http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri

^x Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü 2012 Yılı Genel Yönetim Bütçe İstatistikleri, (<https://portal.muhasabat.gov.tr/mgmportal>)

^{xi} Daha güncel bir veri olan 2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerekçesinde, 2012 yılı SGK sağlık giderleri 43,50 milyon TL olarak gösterilmiş, aynı yıl SGK' ya 63.684.000.000 TL tutarında (Merkezi Yönetim Bütçe Giderlerinin %17,67'si oranında) bütçe transferi yapıldığı belirtilmiştir. (s. 240-246) (<http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/7867,sagliksosyalguy2014pdf.pdf?0>)

^{xii} 2012 yılı Aralık ayından sonra, Ankara Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı resmi internet sitesinden, 1997-2010 yılları arasında yapılan yardımları gösterir ayrıntılı bilgiler içeren tablo yayından kaldırılmıştır.

^{xiii} <http://vatandas.ihale.gov.tr/tendersearchsonuckik.asp>,

^{xiv} <http://www.ankara.bel.tr/genel-sekreter/mali-hizmetler-dairesi-baskanligi/mali-faaliyet-raporu>,

İhaleli işlerde ödemeler, gerçekleştirme/hakediş durumuna göre yapılacağı için yardım yapılanları sayısı ile sözleşme rakamları arasında bazı farklılıklar olabilir.)

^{xv} 7/3243 sayılı yazılı soru önergesi cevabı. (<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-3243sgc.pdf>)

^{xvi} 2009/166030 İKN' lu ihale.